

4

Euskaraldia, ohiturak aldatzeko aktibazio ariketa

Arrate Illaro Etxebarria

Topagunea

arrate@topagunea.eus

Iker Martinez de Lagos Menique

Topagunea

iker@topagunea.eus

Sarrera-data: 2018-01-15 / Onartze-data: 2018-02-09

Laburpena. 2018ko azaroaren 23a eta abenduaren 3aren artean Euskaraldia: 11 egun euskaraz ekimena egingo da Euskal Herri osoan aldi berean, hizkuntza-ohiturak aldatu eta inertiak apurtzea helburu duen ariketa soziala. Ekimena 2016tik aurrera herriz-herriz hedatzen joan diren aktibazio sozialeko esperientzietan du jatorria eta Eusle metodologian oinarria. Artikuluan ekimenaren aurrekariak aztertzen dira, berau posible egin duten faktoreak aletuz. Gainera, Euskaraldiaren helburu, ezaugarri eta xede-taldeen xehetasunak azaltzen dira, prestaketa prozesuan kontuan hartzen ari diren eginkizunak eta parte hartzen ari diren eragileen berri emanez. Azkenik, Euskaraldiaren oinarriak diren aktibazioa eta hizkuntza-ohituren aldaketa aztertzen dira. • *Hitz gakoak:* erabilera, hizkuntza-ohiturak, inertiak, aktibazioa, ulermena, aldaketa.

Abstract. Between November 23rd and December 3 of 2018, Euskaraldia (literally, Basque period, Basque time) : 11 days in Basque will be carried out throughout the Basque Country, a social exercise aimed at changing language habits and breaking the inertia involved. The initiative is based on social activation experiences that have been spreading throughout the country since 2016 and which is the basis of Eusle's methodology. The article explores the precedents of the initiative by detailing the factors that made it possible. In addition, the details of the objectives, characteristics and target groups of Euskaraldia are explained, by providing information about the tasks undertaken in the preparation process and those participating. Finally, we shall analyze the basis for activating Basque usage by Euskaraldia and the change in language habits. • *Key words:* use, language habits, inertia, activation, comprehension, change.

SARRERA

I Hizkuntza-ohiturak aldatu eta inertziak apurtzeko ekimen modura aurkeztu dugu, euskalgintzako hainbat eragilek eta Euskal Herriko eremu administratibo guztietako erakundeek, 2018ko azaroaren 23tik abenduaren 3ra egingo den Euskaraldia. Hizkuntza praktika eraldatzaileak bultzatzearekin batera, euskaltzaleen aktibazioa da ekimenaren oinarria. Ariketa sozial handi bat izatea nahi dugu, Euskal Herri osoan herritarrak beren hizkuntza portaeren azterketa egitera bultzatu nahi dituen, era guztietako inertziak apurtzeko helburua duena eta ikerketa bere baitan izango duena.

Nondik gatozen

Sei urte, gutxienez, pasa dira euskara eta euskalgintza bidegurutze edo biribilgune baten aurrean zeudela zabaltzen hasi zenetik. Lehenago ere izan ziren antzerako iritzi eta gogoetak, baina 2011ko inkesta soziolinguistikoa eta kale erabileraren neurketaren emaitzak aurkezterakoan zabaldu ziren asko irudiok euskalgintzako jardunean. Orduko txostenetan irakur genitzake *“duela hamar urtetik hona euskararen kale-erabilera bere horretan dagoela esan daiteke, trabatuta”* edo *“egungo baldintza soziolinguistikoekin euskararen erabilerak goia jo du”* moduko esaldiak, euskararen normalizazio prozesuan ziklo baten bukaera iragarri eta gogoeta beharra bistaritzen zuten esaldiak.

Ordurako Euskaltzaleen Topaguneak bere baitan biltzen duen mugimenduak egin zuen bere lehen Kongresua eta onartua zuen *“XXI. Mendeko euskaldunon elkarreak. Oinarriparrak”* txostena (2011ko otsaila). Euskara elkarten mugimenduaren hausnarketa horretan *“egin eta eragin”*, *“motibazioa”*, *“nahia elikatzea”*, *“portaera asertiboak”*, *“hiztunen plano berreskuratzea”*, *“ezagutza zientifikoa”* eta *“eragile arteko lan-kidetzak”* moduko kontzeptuek garrantzia handia izan zuten. Horregatik, 2011ko ikerketen datuak ezagutzerakoan, ziklo aldaketarako prestatu beharraz eta ziklo berrirako klabe nagusiez egin genuen ekarpena Topagunetik (Martinez de Lagos, 2012). Ondoko eginkizunak aipatu genituen: estrategien berrikusketa, ikerketan oinarritutako etorkizuneko bisio partekatua sortzea, estrategia kuantitatiboetatik kualitatiboagoetara pasatzea (motibazioa, harrotasuna, portaera asertiboak, ardura), erdal komunitateekin lan egin beharra eta eragileen arteko harremanen berrikusketa.

Ez dago sobera, *Euskaraldia* aurkeztea helburu duen artikulu honetan, orain arte aipatu ditugunak gogoratu eta azpimarratzea, 2012 urtetik

---

***Sei urte,
gutxienez, pasa
dira euskara eta
euskalgintza
bidegurutze edo
biribilgune baten
aurrean zeudela
zabaltzen hasi
zenetik.***

“Egungo baldintza soziolinguistikoekin euskararen erabilerak goia jo du” moduko esaldiak, euskararen normalizazio prozesuan ziklo baten bukaera iragarri eta gogoeta beharra bistaratzen zuten esaldiak.

Euskaraldia antolatzen hasi garenera arte, aipatutako dokumentu eta artikuluetan zehaztutako oinarriak izan baitira urteotan guztietan gidatu gaituztenak. Urteotako ibilbidean ondokoak izan dira Topagunearen egiteko nagusiak: euskaltzaleen mugimendua indartu eta biziberritzea, herrietako euskalgintza aktibatzea, mugimenduaren funtzioak berraztertzea, hiztunak ahalduntzea, ikerketa bultzatzea, diskurtsoa berritzea eta era guztietako eragileekin elkarlan dinamikak bultzatzea (euskalgintzako beste hainbat erakunde ere hausnarketa eta norabide berdintsuetan egon dira azken urteotan). Elementu horietako asko daude Euskaraldian ere.

Beste hiru iturri ere izan dira Topagunearentzat *Euskaraldiaren* oinarriak zehazteko ezinbesteko:

- Topalabe taldeak argitaratutako Berrikasi eta berrikusi hausnarketan euskararen garapen sozialerako zehaztutako zazpi zutabeetan jasotzen direnak.
- Azken hiru urteotako Topaldia jardunaldietan landutako edukiak (euskaltzaleen aktibazioaz 2016an, zubigintzaz 2017an eta diskurtsoetat 2018an).
- Euskaraldiaren ideia 2017ko Udaltop jardunaldian aurkezteko proposamena lantzen aritu zen batzordearen ekarpena.

Ezer ez da hutsetik sortzen

Euskaraldia faktore eta esperientzia askoren gurutzaketatik sortu den ekimena da, ez da ezerezetik sortua. Hauetako batzuk aipatuko ditugu, beste asko ere badaudela jakinik:

- Giro bat da *Euskaraldiaren* aurretik egondako aktibazio ekimenak azaltzen dituen lehen faktorea: euskaltzaleen artean dagoen gauza berriak probatzeko gogoia. Euskararen ezagutzan emandako urratsek kale-bizitzan eta euskaraz bizitzeko aukeretan pareko isladarik izan ez dutela ikusirik, nolabaiteko frustrazioa sortu dute euskaldungoaren zati batean. Proposamen berritzaileek lurzoruko egokia aurkitu dute estrategia berri bila ari zen euskaltzalegoan.
- Gaur egun ditugun ezagutza datuek eta ulermenerako gaitasunak ere baimendu dute Euskaraldia moduko ekimenak martxan jarri ahal izatea.
- Euskaldunok ahalduntzeko eta portaera asertiboak lantzeko proposamen berriek bide oparoa egin dute azken urteotan euskaltzaleen artean, bestetik. Ferran Suay eta Gemma Sanginnes-ek sortutako TELP tailerrak (Taller d’Espai Lingüístic Personal) eta ildo beretik

landu diren bestelako proposamenak ('Zergatik ez?', 'Eusliderrak' eta antzerako tailerrak) erraz txertatu dira euskalgintzaren ohiko zirkuituetan eta hedapen handia izan dute azken urteetan. Aktibazio ekimenek tailerretako edukia modu kolektiboan lantzeko aukera eman dute.

— Euskaltzaleen mugimenduan aspaldi barneratutako "inoren zain egon gabe, sor ditzagun geuk euskaraz bizitzeko aukerak" filosofia osatuz, ahalduntzeaz feminismotik eta bestelako gizarte mugimenduetatik ikasitakoak ere kontzientzia indartu du azken urteetan. 19. Korrikako leloa ('Euskahaldundu') eta mezua ondorengo hila-beteetan martxan jarritako ekimenen inspiratzaile izan ziren.

— Lutxo Egiak, hain zuzen, ahalduntzea izan zuen oinarri modura 2015eko udan Bilbon egindako *Transitoak* performancean. Eta ondoren, Donostiako Egia auzoko euskara batzordeak, performance hura izan zuen lehen aktibazio ekimena prestatzeko eredu. Gerora, "Egia eredu" modura ezagutu dena garatzen joan da, tokian tokiko berezitasunak gehitu eta osatuz, Euskaraldira iritsi arte.

— Ikerketa da aipatu beharreko beste faktore garrantzitsuetako bat, batez ere Pello Jauregik Soziolinguistika Klusterraren eskutik zuzendutako Eusle metodologiaren bueltako Aldahitz ikerketa. Hau izan da Lasarte-Oriako 'Baietz 40' egun euskaraz herri erronkaren erreferentzia nagusia, partaideen rola zein funtzioak zehaztu eta bereiztu dituen.

— Euskaltzaleen Topagunea mugimenduaren Euskarak 365 egun dinamikak egindako ibilbidea ere izan da Euskaraldia martxan jartzeko beste faktore nabarmen bat.

— Eta azkenik, euskalgintzan eta euskararen normalizazioan ardura duten erakundeetan dagoen konplizitate berriak eraikitze gogoa eta apustua ere izan da Euskaraldia martxan jartzeko faktoreetako bat. Horren erakusgarri dira Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak eta Euskaltzaleen Topaguneak lehenik abiatutako elkarlana eta euskararen lurraldeko gainontzeko eremuetako erakundeek (Nafarroako Gobernua eta Euskal Elkargoak) zein euskalgintzako hainbat eragilek sustatzaile modura hartutako konpromisoak.

Euskaraldia ezin daiteke aurretik aipatutako faktore eta esperientzia hauek gabe ulertu. Faktore askok eragin duten prozesu batetatik sortu da ekimena eta herriz-herri hedatzen etaosatzen joan den esperientzia izango da.

***Euskalgintzan
eta euskararen
normalizazioan
ardura duten
erakundeetan
dagoen
konplizitate
berriak
eraikitze gogoa
eta apustua ere
izan da
Euskaraldia
martxan jartzeko
faktoreetako bat.***

***Euskaldunok
ahalduntzeko eta
portaera
asertiboak
lantzeko
proposamen
berriek bide
oparoa egin dute
azken urteotan
euskaltzaleen
artean. Ferran
Suay eta Gemma
Sanginnes-ek
sortutako TELP
tailerrak erraz
txertatu dira
euskalgintzaren
ohiko
zirkuituetan eta
hedapen handia
izan dute azken
urteetan.***

AKTIBAZIOA: NORBANAKOAREN ETA KOLEKTIBOAREN ARTEAN JOAN-ETORRIAN

I Hizkuntza-ohituren aldaketa eta aktibazioa. Horiek dira Euskaraldiaren eta aurrekari izan dituen ekimen guztien oinarri nagusiak. Hizkuntza-ohiturena hizkuntza hautua baldintzatzen duen eta, beraz, erabileran eragiten duen faktore garrantzitsuetako bat da. Aktibazioa berriz, portaeran eragiteko beharrezkoa den aurre-baldintza da, pertsonaren edo kolektiboaren urratsa edo mugimendua eragiten duena.

Euskalgintzako eragileen artean azken urteotan aktibazioa izan da hitz gakoetako bat. Euskalgintza aktibatzeke edo berraktibatzeke beharraz asko hitz egin eta idatzi da. Aktibatzea talde edo kolektiboari lotuta egon da gehienetan, beraz, gogoeta horietan. Euskaraldian bi geruza eman nahi zaizkio aktibazioari, azken bi urteetan herriz-herri zabaldu diren ekimenetan egin den modura.

Norbanakoaren mailan, hizkuntza-ohitura eta inertzien aldaketa erabaki pertsonal batetik abiatzen da, bakoitzak aldaketa egiteko hartzen duen erabakitik. Baina erabaki edo konpromiso horrek gauzapena ere behar du benetako aktibazio bihurtzeko eta horretarako, beste elementu garrantzitsu bat behar du norbanako bakoitzak: tresnak behar ditu urratsa eman eta hizkuntza-ohiturak aldatzeko. Aktibazioa konpromisotik abiatzen da beraz, baina ahalduntzea (tresnak izatea, prestatuta egotea) behar-beharrezkoa da guztiz gauzatzeko aldaketa.

Euskaraldiaren aurkezpenetan sarri aipatu izan dugu konpromisoetatik lorpenetara pasatzeko garaia dela, eta aktibazioak ideia hori jasotzen du barruan: mugimendua sortzeko (hizkuntza ohitura aldatzeko, urratsa emateko, inertziak apurtzeko) ez da nahikoa konpromisoa, norberaren burua prestatu eta mugimendua eragin behar da.

Hizkuntza-ohituren aldaketa norbanakoen arteko harremanean gauzatzen bada ere, eta beraz, norbanakoen erabaki eta ekimenetik sortu badaiteke ere, kolektiboaren babesarekin egingarriagoa da. Beraz, aktibazioa maila kolektiboan ere landuko da Euskaraldian. Orain arte egin diren ekimen guztietan azpimarratu da ariketa kolektiboa izateak eta ekimenaren ikurrak erabiltzeak erraztu egin duela parte hartzaile bakoitzaren portaera eraldatzailea. Lasarte-Orian egindako ikerketan jasotako bizipenetan behin baino gehiagotan agertzen den ideia da hau (Jauregi, 2018, 81-83)

Bigarren norabide bat ere badu maila kolektiboko aktibazioak. Herriz-herri ilusio berrituz zabaltzen ari den ekimena da Euskaraldia (aurretik

horrela hedatu dira orain arteko esperientzia guztiak ere) eta euskaltzale aktiboen mugimenduari arnas berria ekar dakiok herri askotan. Orain arte egin diren esperientzietan parte hartu duen lagun kopurua oso kontuan hartzekoa da, baita hauen ezaugarriak ere: adina, hizkuntza-gaitasuna,... (Trenor, I., 2017,). Han-hemen Euskaraldia aurkezteko egi-ten ari diren saioetan eta, nabarmentzen ari da ekimenari buruzko jakin-minarekin jende asko ari dela hurbiltzen eta herrietako batzordeetan parte hartzea zabala izaten ari dela.

Aktibaziorako tresna ilusionagarriak eskainita, parte hartzeko gogoia badagoela argi ikusten ari da.

EUSKARALDIA, HERRITARRAK AKTIBATUTA HIZKUNTZA-OHITURAK ALDATZEKO ARIKETA

I
Aipatutako aurrekari guztiok kontuan hartuta, zer izango da 2018ko Euskaraldia? Euskaltzaleen mugimenduak azken bost urteetan martxan izan duen *Euskarak 365 egun* lan ildoak herritarrak aktibatu eta euskararen erabilera areagotzea du xede. Egiteko horren baitan kokatzen da Euskaraldia, azken bi urteetako aktibazio ekimenetan oinarrituta osatu den proposamena. Lehen edizioa 2018ko azaroaren 23tik abenduaren 3ra bitartean izango da, *11 egun euskaraz* leloa izango duena.

Aurreko atalean azaldutakoak gogora ekarriz: herritarrak aktibatuta, hizkuntza-ohiturak aldatu eta euskararen erabilera areagotzea da Euskaraldia ekimenaren 2018ko helburu nagusia. Pertsonen urratsak sustatzeko lan horretan, bi gako nabarmendu daitezke. Alde batetik, hizkuntza-ohiturak aldatzeko, herritarren eremu naturaletan eragin nahi dugu: lagunekin, senideekin, lankide edo ikaskideekin, zein ezagunekin. Pello Jauregik Lasarteko *Irten Armairutik* ekimenaren oinarri teorikoetan jasotzen duenez, *“ohiko harremanetan hizkuntza-ohiturak iraultzea da jardun soziolinguistikoaren gakoa”* (Jauregi, 2018). Izan ere, finkatuta dauden harremanak dira egunerokoan nagusi, eta (gutxiengoa diren) harreman berrietako hizkuntza joerek gertuko-koen arteko geroko jokaerak baldintzatzen dituzte. Hori dela eta, Euskaraldia ez dator euskaraz bizitzeko espazio berriak sortzera (beste kasu batzuetan beharrezkoak direnak), dauden harreman eta espazioetan eragitera baizik.

Erabilera sustatzeko eta gertukoekin hizkuntza-ohiturak aldatzeko, baina, pertsonak motibatu eta ahaldunduko dituen ekimena ezinbestekoa da. Eta badirudi azken urteetan Lasarte-Orian, Donostiako Egia auzoan, Agurainen, Lizarran eta beste zenbait herritan sortu den olatua ari dela handitu eta zabaltzen.

**Erabilera
sustatzeko eta
gertukoekin
hizkuntza-
ohiturak
aldatzeko,
pertsonak
motibatu eta
ahaldunduko
dituen ekimena
ezinbestekoa da.**

**Hizkuntza-
ohiturena
hizkuntza
hautuan eta
erabileran
eragiten duen
faktore
garrantzitsuetako
bat da.
Aktibazioa
berriz, portaeran
eragiteko
beharrezkoa den
aurre-baldintza
da, pertsonaren
edo
kolektiboaren
urratsa edo
mugimendua
eragiten duena.**

Euskaraldiak baditu bestelako helburuak ere. Besteak beste, tokian tokiko euskalgintza aktibatzea, praktika linguistikoak erraztuko dituzten neurriak sustatu eta herritar euskaldunak martxan jar ditzaten. Ekimena herrian garatzea erabaki eta elkartu diren euskaltzaleen dozenaka batzorde berri ikusten ari gara azken hilabeteetan; izan dadila, bada, elkarlanean aritu eta saretzeko aitzakia. Eta, posible bada, balia dezagun aukera kide berriak euskaltzale antolatuen mugimendura ilusioz gerturatu eta bestelako esparrutan ari diren pertsonak aliatzeko. Era berean, herrietan sortzen ari den mugimendu hori edukiz eta praktika berriz janztea lagungarria izango da, eta prestakuntza eskaintza zabala antolatzen ari gara. Horretarako, BAM ekimeneko esperientzia zabaltzea interesgarria da: parte hartzaileen herenak jaso zuen *ahobizi* eta *belarri-prestentzako* sortutako tailerra (BAM, 2018).

Jakina da, ordea, pertsonen euskaraz aritzeko ahaleginak baldintza egokiak behar dituela. Lantokian aritzen gara hizketan, kiroldegian zein medikuaren kontsultan. Beraz, herritarren urratsekin batera, era guztietako entitateek euskaraz bizitzea ahalbidetuko duten babes neurriak hartzea eta oztopo diren egoerak arintzea eta bideratzea beharrezkoa da. Horregatik, Euskaraldia ekimenak pertsonak eta entitateak ditu ardatz, biak. Eta, entitateen atzean pertsonak daudenez, batzuk hasiak dira, ekimena-rekin bat eginda, erabilera erraztuko dituzten neurriak lantzen.

Azaroaren 23tik abenduaren 3ra gertatuko dena ariketa soziala izango da. Inertziak apurtu eta ohiturak aldatzeko praktika kolektiboa egingo dute izena ematen duten herritarrek, eta saiakera horrek badu aurrera begirako asmoa: ekimenetik abiatuta emango diren urrats berriak eta sortuko diren euskarazko harremanak ekimenaren ostean mantentzea. Entitateei dago-kienez, hamaika egunetarako neurri bereziak definitu ordez, emankorragoa izango da hartzen dituzte neurriak, txikiak izanda ere, hamabigarren egu-netik aurrera mantentzea. Izan ere, Euskaraldia ez da kanpaina bat izango, euskararen erabileran eragiteko eman nahi den urrats praktikoa baizik.

Goian aipatutako helburuak betetzeko, malgutasuna behar du Euskaraldia ezaugarri. Tokian tokiko antolaketa batzordeek beren errealitate soziolinguistikoetara moldatu dute ekimena, eta horren adibide da UEMAk udalerrri euskaldunei luzatu dien proposamena (UEMA, 2018). Edonola ere, aurreko urteetako aktibazio ekimenek erakutsi dute oinarria egokia dela euskararen erabilera handiagoa zein txikiagoa den eremu-entzat. Azken finean, ezagutza eta erabileraren arteko aldea dagoen leku guztietan da aplikagarria. Kontua bakoitzaren uneko abiapuntutik aurrera pausoak ematea da, konparaketarik egin gabe.

PARTAIDEAK: BELARRIPREST ETA AHOBIZI

I Orain arte ezkutuan zegoen figura bat eman zuten ezagutzera Lasarte-Oriako *Irten Armairutik* ekimenean: *belarriprest*. Kideari euskaraz aritzeko gonbitea egiten dion pertsona da *belarriprest*, berak euskaraz zein erdaraz erantzun arren. Izan liteke ulertu bai baina euskaraz hitz egiteko gaitasunik edo konfiantzarik ez duen herritarra; eta izan liteke euskaraz bizi nahi dutenen eskubideak errespetatu nahi dituen kidea, erdaraz eroso aritzen dena. Arrazoia edo egoera edozein dela ere, hizkuntza ulertzen du *belarriprest* denak.

“*Ulermenaren balio askatzailea*” (Jauregi, 2018) da lasartearrek baliatu zuten uste teoriko nagusietako bat, Eusle metodologia abiapuntu izan zuena, eta orain Euskaraldia elikatzen duena. Eta honek ahalbidetzen du gero aipatuko dugun *txip* aldaketa: ondoko kideak ulertzea da norberak euskaraz egiteko baldintza bakarra.

Argiak Aztikerren laguntzarekin egin eta argitaratutako ulermenaren mapak¹ indar handia eman dio uste horri. Herriz herri euskara ulertzeko gai den 16 urtez gorako herritarren datuek erakusten dute uste baino gehiago egin dezakegula euskaraz, uste baino gehiagorekin, kontuan izanda, gainera, eguneko elkarrizketa asko oso laburrak direla.

Belarriprestarena ezkutuan egon den figura dela diogu, kasu askotan ikuzezina izan baita euskara ulertu baina egiten ez duen pertsona hori. Orain arteko aktibazio ekimenetan parte hartutako zenbait kidek aitortu dute harriduraz hartu dutela hau, hori eta hura beraiei ulertzeko gai izatea.

Ahobizi perfila, berriz, euskaltzale aktiboek bete izan dute. Ulertzen duten guztiei euskaraz egiten dien pertsona da *ahobizi*, ezezagunei ere euskaraz egiten diena (lehen hitzak, gutxienez). Ekimen bateratu eta deigarri baten bidez, orain arte aktiboak izan diren horien multzoa handitzea du egiteko *Euskaraldiak*. Hain zuzen, ulermenaren balioa baliatuko bada, pertsona batzuek hitz egiteko urratsa eman dutelako izango da; “*mintzamenaren balio gauzatzailea*” esan dio Pello Jauregik (2018).

Aipatu bezala, *ahobizi* izateak ezezagunekin lehen hitza euskaraz egitea eskatzen du. Zenbait eremutan jokaera urratzailea da hori, *estres linguistikoa* eragiten duena. Baina jakina da bi pertsonaren artean sortzen den lehen komunikazio ereduak arrisku eta aukera asko dituela denboran egonkortzeko. Gainera, estres hori desagertzen da ondoko kideak *belarriprest* gisa jokatzeko duenean edo gizartean pentsaera aldaketa gertatzen denean.

Euskaltzaleen mugimenduak azken bost urteetan martxan izan duen Euskarak 365 egun lan ildoak herritarrek aktibatu eta euskararen erabilera areagotzea du xede.

**Azaroaren 23tik
abenduaren 3ra
gertatuko dena
ariketa soziala
izango da.
Inertziak apurtu
eta ohiturak
aldatzeko
praktika
kolektiboa egingo
dute izena
ematen duten
herritarrek, eta
saiakera horrek
badu aurrera
begirako asmoa.**

BERRIKUNTZA

I Hamaika eguneko ariketa sozialak norbanakoen hizkuntza-ohituretan eragitea du xede, lehenago esan bezala. Baina herritarrek borondatez inertziak apurtzea askoz errazagoa da kanpoko faktoreen laguntza baldin badute. Hori dela eta, Euskaraldiak (lehenago martxan egon diren ekimenek bezala) berrikuntza eragin nahi du egiteko moduetan, harremanak izateko moduetan eta uste kolektiboetan.

Egiteko modu berri bat

Lehenago ere aipatu dugu euskararen normalizazioak urrats esanguratsuak behar dituela, eta indarrak batzeko premia dagoela. Horregatik egin dugu elkarlanean aritzeko apustua, sinestuta helmuga konpartitzeak baduela behar beste indar eta garrantzia. Horrek ez du esan nahi erraza denik, hizkuntza-ohituretan bezala, egiteko moduetan ere nork bere inertziak dituelako eta elkarlanak konfiantza esparru egoki bat eskatzen duelako, etengabe landu beharrekoa.

Helburu zehatz baten bueltan elkarlanean aritzeak, ordea, ez du esan nahi eragile bakoitzak bere egitekoak eta funtzio propioak ez dituenik. Garrantzitsua da batetik bestearen funtzioak aitortzea, elkarrekin eraikitzea, erabakiak kontsentsuz hartzea, aldean autonomia zaintzea eta elkarlan eremu horretatik kanpo dauden zereginak errespetatzea.

Euskaraldia lantzen ari garen eragileok argi dugu elkarlanarekin galtzeko baino gehiago dugula irabazteko. Erakunde publikoek baliabideak eta jende multzo handi batengana heltzeko gaitasuna dute. Euskalgintzako gizarte eragileek ere, gizartean eragin eta motore izateko funtzioa dute. Eta, aurrekoez gain, euskararekiko ardura duten bestelako entitateen beharra ere badugu. Ahaleginak partekatua izan behar du, erantzukizuna ere halakoa delako. Baina herritarrek jarri behar ditugu zentroan, euskaltzale norbanakoak baitira euskaraz bizitzeko beharra, gogoia eta borondatea dituztenak.

Harremanak izateko modu berri bat

Ulertzen duen edozeinekin euskaraz egin dezakegula erabakitzen badugu, elkarriketa eredu berri bati irekitzen diogu atea. Elkarriketa elebidunek aukera ematen diete *ahobizi* denari euskaraz egiteko eta *bellarriprest* denari euskara jasotzeko. Euskaraz aritzeko tartea bikoizten da nolabait batarentzat zein bestearentzat. Tarte laburretarako baliagarriak dira elkarriketa asimetrikoak, baina ahalegin handia eskatzen

dute harreman luzeetan, deserosoak baitira. Hala ere, euskarari dagokionez, interesgarria da hori. Lasarte-Oriako ikerketaren emaitzak azaltzen duenez, bertako esperientzian, *belarriprest* zirenen %90ak euskaraz erantzuteko joera zuen *ahobizi* batek euskaraz hitz egiten zirenean (Jauregi, 2018).

Horrelako praktikatan elkarrizketa elebakarretik elebidunera jauzia egiten denean, erdaratik erdara/euskarara egiten da aldaketa. Balantzak orekatzeko joera hartzen badu, oreka hori erdarara zein euskarara izan daiteke. Eta aukera hori ez zegoen bi kideak elkarrekin erdaraz aritzen zirenean.

Edonola ere, elkarrizketa asimetrikoak probokatzeko bi kide edo jende multzo behar dira: urratzailea (*ahobizi*) eta babeslea (*belarriprest*). Lehen kideak aldaketa egitean bigarrenaren babesba badu, nolabaiteko adostasuna badago, erosoago eta seguruago emango du urratsa, etengabe korrontearen kontrako borrokan aritu gabe.

Pentsatzeko modu berri bat

Gizartean errotuta dauden usteetan eragitea da atal honetako azken berritasuna. Pello Jauregik *Irten Armairutik* dinamikako uste teorikoetan jaso zuenez, “*erdarazko jokaera ohikoa den harreman batean, euskaraz aritzea ohitura-araulege inplizitu baten haustura eta urradura da*” (Jauregi,2018). Hasieran arrotza, deserosoa izango dena *arau sozial* bihurtzeko ariketa ere bada Euskaraldia; *txip* aldaketa probokatzeko. Nola, baina?

— Hamaika egunetako ahalduntze kolektiboan ulertzen dutenei beldurrik eta kezkarik gabe euskaraz egiteko urratsa emanda. “*Nik euskaraz egingo dut, zuk egizu nahi duzun bezala, lasai*”.

— Euskaraz egin nahi dutenek gainontzeko herritarren babesba eta adostasuna dituztela azaleratuta. “*Niri egidazu euskaraz hala nahi baduzu, ulertzen dizut eta*”.

— “*Badaezbada gazteleraz egingo diot*” bezalako usteek lekurik eta beharrik ez dutela kontatuta.

— Parte hartzaileek, egitera doazena gertuko kideei alde zuzenetik kontatuta. Inguruan bakoitzaren mikrodiskurtsoa zabaldua, euskaraz aritzeko arrazoiak eta diskurtsoak asko dira eta.

— Taldean eginda: Euskal Herri osoan eta elkarrekin. Herritar askok beren egunerokoan jadanik egiten duten ahalegin hori batu eta indartuta.

Helburua ez da, hala ere, euskararen erabilera praktikan *ahobizi* diren eta izan nahi duten horien erantzukizuna izatea. Kontrakoa da: erantzukizun hori euskaraz aritzen ez direnekin partekatzea, eta lehenen

---

Belarriprestarena ezkutuan egon den figura da, kasu askotan ikusezina izan baita euskara ulertu adina egiten ez duen pertsona hori. Ahobizi perfila, berriz, euskaltzale aktiboek bete izan dute. Ulertzen duten guztiei euskaraz egiten dien pertsona da ahobizi.

**Ulertzen duen
edozeinekin
euskaraz egin
dezakegula
erabakitzen
badugu,
elkarrizketa
eredu berri bati
irekitzen diogu
atea.
Elkarrizketa
elebidunek
aukera ematen
diete ahobizi
denari euskaraz
egiteko eta
belarriprest
denari euskara
jasotzeko.**

motxila arintzea. Norberak euskaraz egiteko ez da beharrezkoa parekoa ere euskaraz aritzea, *ahobizi* izatea; nahikoa da ulertzea.

Zergatik Euskaraldia?

Ezin ekimenaren balorazioa egin berau gauzatu aurretik, baina aurkezpen fasea baloratzuz gero, esan liteke Euskaraldiak harrera ona izan duela euskaltzaleen aldetik. Herriz herri gauzatu diren aurkezpenetan nabaritu da hori, ohikoak baino jendetsuagoak izan baitira asko. Lehenik, pentsa genezake euskaraz bizitzeko gogoia eta beharra dituztela euskaltzale askok, eta Euskaraldiak nahi horri erantzuteko ilusioa piztu duela. Ikusi behar zer emango duen 2018ak, baina izan duen harrera azaltzeko identifikatu ditugun zenbait gako zerrendatuko ditugu.

Euskararen normalizazioan lanean ari garen eragileen arteko elkarlana

Herritarrak ari dira ikusten egiteko modu berri bat jarri dugula martxan (dugula diogunean, eragile talde zabal bati buruz ari gara). Zenbait kasutan zalantzak sortu arren, aldekotasuna handia da. Elkarlana ez da Euskaraldian sortu, baina forma zehatza hartu du ekimen honekin eta hainbat norabidetan ari gara gauzatzen:

- Erakunde publikoen eta euskalgintzako gizarte eragileen artean.
- Tokian tokiko eta lurraldez gaindiko, zein lurralde desberdinetako eragileen artean.
- Euskararen sustapenean ari diren eta euskararekiko ardura duten bestelako eragileen artean.

Elkarlan horrek indarra ematen dio ekimenari, eta herritarrek hala jaso dute.

Euskal Herri osoko ekimena

Euskaraldia euskararen lurralde osoan gauzatuko da. Ez herri guztietan, baina bai indarra eta gogoia dituzten eremu guztietan. Eta euskalgintzako eragileekin batera Euskal Autonomi Erkidego, Nafarroa eta Ipar Euskal Herriko erakunde publikoak inplikatu izanak harrera ona izan du herrietan. Honek aukera ematen digu mugimendu indartsuagoa osatu eta olatuan herritar gehiago sartzeko.

Herriz herriko aktibazio ekimenen ondorio da Euskaraldia

2018ko azaroaren 23tik abenduaren 3ra gauzatuko dugun ekimena ez da hutsetik abiatzen. 2015etik hona zenbait tokitan abiatutako lanaren

ondorio da; esperientzia eta balorazio positiboak izan dira herrietan, eta horiekin elikatu da Euskaraldia. Lasarte-Oriako ikerketaren eta beste zenbait herritako bizipenen emaitzek indarra ematen diote ekimenari eta ilusioa nabari da. Inertziak apurka apurtu eta ohiturak aldatzea posible dela erakutsi digute herritarrek.

Guztiok dugu lekua Euskaraldian

Ekimen inklusiboa da, eta parte izan nahi duten herritar guztiek dute aukera, funtzio desberdinak izan arren. 2018an pertsona dituzten oinarri, baina entitateek sustapen lana egin dezakete aurten, eta hurrengo urterako urratsak eman ditzakete.

Euskaltzale aktiboen funtzioa gakoa da. Alde batetik, hamaika egunetan parte hartuta gainontzeko kideen erreferente eta gidari izan daitezke, aholkuak emanaz, beren eguneroko lana ikusgarri bihurtzearekin batera. Multzo honetan sar ditzakegu euskaraz ondo moldatzen direnak zein euskalduntze bidean gogor eta gogoz lanean ari direnak (euskaltegietan, mintzalagun ekimenetan eta eguneroko ahaleginean ari direnak, adibidez). Baina, bestetik, herrietan Euskaraldia martxan jartzeko ezinbestekoak dira, izan batzordean parte hartuta, herritarrek prestatuta, ekintzak antolatuta zein herritarrei ekimenaren berri eman eta beren parte hartzea sustatuta.

Euskara jakin bai baina egunerokoan erabiltzen ez dutenek ere rol garrantzitsua dute. *Ahobizi* izatea erabakitzen dutenek erabilerarako urrats garrantzitsua emango dute, eta *belarriprest* direnek *ahobizi* direnen eskubideak eta nahiak errespetatzen dituztela adieraziko dute, babesa eman eta urratsa ematera gonbidatuta. Edozein erabaki da zilegi eta ongi etorria.

Euskarara murgiltzeko prozesuan dauden herritarrek, berriz, ikasitakoa beren eguneroko harremanetan praktikan jarri eta urratsa emateko aukera izango dute. Askok dira euskaltegitik pasa eta erabiltzeko aukera izan ez dutenak (hainbat arrazoi tarteko), edo eskola garaitik hizkuntza erabili ez eta berritzeko beharra dutenak. Ohikoa baino eremu erosoagoa izango dute euskaraz aritzeko, eta beren inguruko *ahobiz*iak beren aukerez ohartuko dira. Elkarrizketa elebidunak oso baliagarriak izan daitezke hauentzat konfiantza irabazi ahala euskaraz aritzen hasteko.

Euskara ulertzen ez duten herritar euskaltzaleek ere badute lekua ekimenean, funtzioa lehen lerroan egon ez arren. Beren jokabideek eta eza-gutzak ingurukoak baldintzatzen dituztela jakinda, har litzaketan jarrera

---

Aurkezpen fasea baloraturaz gero, esan liteke Euskaraldiak harrera ona izan duela euskaltzaleen aldetik. Pentsa genezake euskaraz bizitzeko gogoia eta beharra dituztela euskaltzale askok, eta Euskaraldiak nahi horri erantzuteko ilusioa piztu duela.

**Ekimen
inklusihoa da,
eta parte izan
nahi duten
herritar guztiek
dute aukera,
funtzio
desberdinak izan
arren. 2018an
pertsonan ditu
oinarri, baina
entitateek
sustapen lana
egin dezakete
aurten, eta
hurrengo
urterako
urratsak eman
ditzakete.**

eta neurriei buruzko lanketa egitea eskainiko die ekimenak. Ez dira zuzeneko parte hartzaile izango, baina rol aktiboa dute elkarbizitzan.

Azkenik, euskara ulertu ez eta euskaltzale ez diren herritarrek ez dute ekimenean parte hartuko, baina *ahobizi* eta *belarriprest* izango diren horien jarrerak ez ditu baztertuko. Ulertzen duten guztiekin egingo dute euskaraz *ahobiziek*, baina ekimenari dagokionez, orain arte bezala, gaintzeko kideekin erdaraz egingo dute. Eta interesa duten guztiak ongi etorriak izango dira aurreko multzoak egingo duen lanketa egiteko (beren rolari eta jarrerari buruzko gogoeta).

Helduok egingo dugu Euskaraldia

Ekimenak zuzeneko deia egiten die 16 urtetik gorako herritar guztiei. Herritar multzo zabalena gara helduak eta, norbaitek ohitura aldaketa egitekotan, guk egingo dugu. Umeek eta gazteek badituzte bestelako ekimenak, baina helduen erantzukizuna da *Euskaraldia*. Hamasei urtetik beherakoek helduak aktibatzeke egingo dute lan zenbait kasutan, baina nagusiagoen jarrerak ikusita landuko dituzte haienak.

Beste urrats bat

Duela bi urte Donostiako Egia auzoan abiatutako ekimena Euskal Herrira zabaltzeak sortu duen espektatiba eta ilusioa handia da, eta pozgarria. Euskaraldia ariketa bat da, erabileran eragiten duen faktoreetako batean (hizkuntza-ohituretan) aldaketak sortu nahi dituen. Hizkuntzaren normalizazioan eragiteko martxan dauden eta sortu behar ditugun beste ekimen askoren arteko bat, beste urrats bat. Baditu, gure iritziz, euskara eta euskalgintzaren ziklo berrirako garrantzitsuak diren ezaugarri asko eta horregatik ari gara gogoz eta ilusioz hedatzen. Emaitzek lagunduko digute hurrengo urratsak nolakoak izan behar duten irudikatzen. ●

BIBLIOGRAFIA

- BAM ekimena (2018). BAM (Baiona-Angelu-Miarritze). Memoria txostena Euskaltzaleen Topagunea (2012). XXI. mendeko euskaldunon elkarteak. Oinarriparrak.
- Jauregi, P. (2018). Baietz 40 egun euskaraz herri erronka. Ikerketaren emaitzak. Lasarte-Oria, Lasarte-Oriako udala eta Gipuzkoako Foru Aldundia.
- Martinez de Lagos, I. (2012). "Ziklo berri baterako GPS-a", *BAT* soziolinguistika aldizkaria, 84: 163-172
- Trenor, I. (2017a). Ekitea da kontua. Donostia, Bagera Donostiako Euskaltzaleen Elkarte eta Gipuzkoako Foru Aldundia.

Trenor, I. (2017b). Nola egin dute? Hizkuntza ohituretan eragiteko esperientzien bilduma. Donostia, Bagera Donostiako Euskaltzaleen Elkarte eta Gipuzkoako Foru Aldundia.

UEMA (2018). Hamaika egun baino hamaika aldiz gehiago. Euskaraldia udalerrri euskaldunetan lantzeko proposamen osagarria.

Hainbaten artean (2015). “Berrikasi eta berrikusi. Euskaltzaleok batzen gaituena garrantzitsuago delako”. Topaberri aldizkaria, 66.

OHARRA

1. <http://www.argia.eus/argia-astekaria/2543/zenbatek-ulertzen-du-euskara>